

Občanský a společenskovední základ

KOMPLET

CVIČEBNICE
ZADÁNÍ

kolektiv autorů

OBSAH

POLITOLOGIE.....	5
1. Politologie jako věda	6
2. Stát.....	10
3. Ústavní systém a dělba moci.....	14
4. Lidská práva	16
5. Člověk jako občan demokratického státu	18
6. Demokracie a jiné formy vlád	22
7. Mezinárodní integrace a mezinárodní organizace.....	25
8. Evropská integrace	27
9. Evropská unie	28
10. Instituce Evropské unie	31
11. Globalizace	33
PRÁVO	35
1. Právo a jeho historický vývoj.....	36
2. Právní normy	41
3. Ústavní právo	46
4. Občanské právo	50
5. Rodinné právo	56
6. Pracovní právo.....	58
7. Obchodní právo.....	60
8. Živnostenské právo	60
9. Trestní právo	60
10. Lidská práva a svobody.....	64
EKONOMIE	65
1. Základní ekonomické pojmy	66
2. Úvod do tržního hospodářství	67
3. Trh výrobků a služeb a ostatní trhy.....	69
4. Doprovodné jevy tržního mechanismu.....	73
5. Nástroje hospodářské politiky státu.....	76
6. Národní hospodářství.....	78
7. Národohospodářské agregáty	79
8. Banky a jejich úloha v hospodářství země	80
9. Cyklický vývoj tržního hospodářství.....	82
10. Zahraniční obchod.....	84
11. Obchodní závod	85
12. Činnost obchodního závodu	89
13. Daně a poplatky	92
14. Zaměstnání.....	94
15. Osobní finance	96

PSYCHOLOGIE	99
1. Úvod do psychologie.....	100
2. Vývojová psychologie	104
3. Psychické procesy.....	109
4. Psychologie osobnosti.....	116
5. Psychologie činnosti, chování a jednání.....	124
6. Sociální psychologie.....	127
SOCIOLOGIE	133
1. Sociologie jako věda.....	134
2. Člověk a společnost.....	135
3. Člověk jako součást sociálních útvarů.....	138
4. Rodina.....	139
5. Struktura společnosti	141
6. Kultura a společnost.....	143
MÉDIA.....	145
1. Komunikace	146
2. Žurnalistika	147
3. Typy mediálních obsahů	149
4. Média v zábavě, reklamě a společnosti.....	150
5. Vliv médií.....	153
6. Regulace médií.....	154
7. Nová média	155
8. Svět fake news a dezinformací.....	157
FILOZOFIE	159
1. Co je filozofie?.....	160
2. Antická filozofie.....	161
3. Filozofie vrcholného období	161
4. Pozdní antika: Helénistická filozofie a filozofie období Říma	163
5. Patristika a scholastika.....	164
6. Renesanční myšlení.....	165
7. Filozofie 17. a 18. století	166
8. Filozofie 19. století.....	168
9. Filozofie 20. století.....	170
RELIGIONISTIKA	173
1. Náboženství a náboženská víra	174
2. Typologie a vznik náboženství	174
3. Judaismus	175
4. Křesťanství.....	177
5. Islám.....	178
6. Hinduismus.....	180
7. Buddhismus	181
8. Filozoficko-náboženské systémy Číny.....	182
9. Nová náboženská hnutí a sekty	183

POLITOLOGIE

2.4 Zatrhněte správnou odpověď. Státní suverenity znamená:

- ☐ Stát je nezávislý na jiném státu, vystupuje v mezinárodním prostředí sám za sebe a vykonává autoritu nad svým územím a lidmi.
- ☐ Stát je integrován do mezinárodního svobodného společenství a řídí se jeho pokyny a legislativou.
- ☐ Stát je vojensky dominantní v daném regionu a vlivem své vojenské síly je schopen si vynutit respekt vůči okolním státům.

2.5 Doplňte.

Tvzení		Funkce	
		vnější	vnitřní
Úlohou státu je také zajistit bezpečnost dění v samotném státě; stát se opírá o bezpečnostní složky (policie).		☐	☐
Plní tak svou funkci.			
Stát prosazuje své obchodní zájmy v jiných státech, spolupracuje s ostatními státy v oblasti ekonomiky, finančnictví a rozvoje.		☐	☐
Jedná se o funkci státu.			
Stát vytváří závazná pravidla, jimiž se řídí život společnosti, dohlíží na jejich dodržování a postihuje jejich porušování, přičemž garantuje nezávislé soudnictví.		☐	☐
Jde o funkci státu.			
Stát prostřednictvím své armády zajišťuje bezpečnost obyvatel a ochranu suverenity a státnosti v případě nebezpečí hrozícího od jiného (jiných) státu (států).		☐	☐
Plní tak svoji funkci.			
Posláním státu je navazování přátelských vztahů s ostatními státy, uzavírání mezinárodních smluv a spojenectví se státy, které vyznávají podobné hodnoty. Státy vstupují také do mezinárodních společenství.		☐	☐
Jde o plnění funkce státu.			
Stát pečuje o památky na svém území, zaručuje rovný přístup ke vzdělání apod.		☐	☐
V tomto ohledu zajišťuje svoji funkci.			
Stát stanovuje vyšší minimální mzdy, finančně zajišťuje občany v nouzi, nezaměstnanosti a ve stáří. Zajišťuje také oblast zdravotní péče.		☐	☐
Plní tak funkci.			

7.2 Napište alespoň dva důvody mezinárodního obchodu.

.....

.....

7.3 Spojte název mezinárodní organizace s jejím posláním.

Světová obchodní organizace (WTO)

Jejím posláním je liberalizace mezinárodního obchodu prostřednictvím odbourávání bariér v obchodování.

Mezinárodní měnový fond (MMF)

Má za cíl liberalizaci mezinárodního obchodu a financí, ekonomické analýzy a hodnocení hospodářských výsledků jednotlivých zemí.

Světová banka (WB)

Jejím posláním je prevence a sledování vývoje národních ekonomik. Je většinou spojován s finančními půjčkami zemím nacházejícím se v hospodářské krizi.

Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC)

Původně byla jejím úkolem obnova a rozvoj válkou zničených zemí Evropy, v současnosti tato finanční instituce podporuje ekonomický rozvoj členských zemí.

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)

Koordinuje ropnou politiku, zejména stanovení exportních cen ropy, její těžební plány a finanční pomoc rozvojovým zemím.

7.4 Které mezinárodní organizaci náleží tato vlajka?

.....

.....

7.5 Co je Charta OSN?

- ☐ Společné prohlášení členských států o trvalé podpoře míru a snaze nikdy v budoucnu nedopustit válečné konflikty.
- ☐ Soubor pravidel, která vysvětlují práva a povinnosti všech členských států a určují, co je třeba udělat, aby státy dosáhly stanovených cílů.
- ☐ Popis struktury řízení OSN ve vztahu k mírovým misím OSN do válkou zasažených oblastí.

7.6 Co je cílem NATO?

- ☐ Vojensky expandovat na území cizích států a následně je připojit k Alianci.
- ☐ Zajišťovat společnou bezpečnost prostřednictvím politické a vojenské spolupráce. Základním úkolem je kolektivní obrana členských států.
- ☐ Zajišťovat společnou strategii udržitelnosti armád členských zemí, zahrnující vojenský výcvik na území EU s cílem dosáhnout silové převahy proti bývalému východnímu bloku.

PRÁVO

1.4 Přečtete si ukázkou a určete, o jaký systém jde.

Na ochranu před čarodějnicemi (původně před zlými duchy a demony obecně, čarodějnice jsou až výsledkem inkvizičních procesů) se na vyvýšených místech zapalovaly ohně. Postupem času se z těchto ohňů stávalo „pálení čarodějnic“. Zapalovala se smolná košťata a vyhazovala se do výšky. Popel z těchto ohňů měl mít zvláštní moc pro zvýšení úrody. Někdy se rozhrnutým popelem vodil dobytek k zajištění plodnosti, jindy se přes oheň skákalo kvůli zajištění mládí a plodnosti.

Jedná se o:

- ☐ Zvyk.
- ☐ Právní obyčej.
- ☐ Zákon.
- ☐ Nic z uvedeného.

1.5 Co je to vendeta?

- ☐ Středověké právo uvěznění podezřelého před proběhnutím soudu.
- ☐ Právo odplaty.
- ☐ Právo samostatné obhajoby u soudu bez obhájce.

1.6 Jaký je rozdíl mezi právem zvykovým a obyčejovým? Zatrhněte správnou odpověď.

- ☐ Žádný.
- ☐ Zvyk nemá donucovací formu, právní obyčej je vynutitelný, obsahuje sankci za jeho porušení.
- ☐ Zvykové právo obsahuje sankci za porušení zákona, právní obyčej je pouze záležitostí vlastního rozhodnutí o jeho respektování.

1.7 Přeškrtněte textová pole, která obsahují nepravdivá tvrzení.

Zákon je závazný pro všechny.

Politická reprezentace státu není zákonem vázána.

Zákon nikdy není spjat s mocí.

Zákon je právní normou formálně určující pravidla.

Zákon stanovuje, jaké chování smí být, zakazuje, co nesmí být, deklaruje chování přípustné, oprávněné, nežádoucí a nepřípustné.

Zákon je stanoven hlasem lidu v referendu.

Vrcholný politik nemusí zákon dodržovat.

Zachovávání zákona je zajišťováno institucionalizovaným donucováním mocenskou autoritou.

2.13 Co je to právní skutečnost?

- ☐ Je to skutečnost v reálném světě, se kterou právní norma spojuje vznik, změnu nebo zánik právního vztahu, tj. subjektivních práv a povinností.
- ☐ Je to životní situace, která není založena na projevu svobodné vůle.
- ☐ Je to vztah mezi dvěma či více subjekty, který vznikl na podkladě určité právní normy.

2.14 Jak byste definovali pojem protiprávní jednání?

- ☐ Objektivní právní skutečnost, tedy něco, co nastává nezávisle na vůli člověka.
- ☐ Spočívá v zaviněném, ale i nezaviněném porušení právní normy, za které pak příslušná právní norma ukládá sankce.
- ☐ Je výsledkem nezaviněného chování nebo události, za které nelze uložit sankce.

2.15 Zařadte jednotlivé situace do správné kategorie.**Situace a) družstvo vlastníků bytů**

Pět domácností založilo bytové družstvo, které od města odkoupí bytový dům. Sepsáním smlouvy o založení družstva vznikají nové právní vztahy mezi družstevníky, jsou vymezena jejich práva a povinnosti. Další právní normou, kupní smlouvou, pak toto družstvo odkoupí dům, jsou tak vyčleněna práva a povinnosti družstva vůči původnímu majiteli (jsou například určeny splátky atd.).

- ☐ Právní událost
- ☐ Právní vztah
- ☐ Právní úkon
- ☐ Protiprávní stav
- ☐ Protiprávní jednání

Situace b) nepřirozené úmrtí člověka

V případě nepřirozené smrti (například při nehodě) je třeba zkoumat, zda se tak nestalo v důsledku protiprávního jednání jiné osoby (například neposkytnutí první pomoci, ujetí od nehody apod.), čili zda se nejedná o případný trestný čin (třeba vražda).

- ☐ Právní událost
- ☐ Právní vztah
- ☐ Právní úkon
- ☐ Protiprávní stav
- ☐ Protiprávní jednání

Situace c) chatová oblast

Geodetickým měřením v chatářské oblasti se přišlo na zjištění, že chatař Nováček užívá nevědomky část pozemku svého souseda, pana Starého. Pan Nováček pozemky zdědil po svém dědečkovi, k pochybení došlo zřejmě před několika desítkami let. Po vytyčení přesné hranice byl stav napraven.

- ☐ Právní událost
- ☐ Právní vztah
- ☐ Právní úkon
- ☐ Protiprávní stav
- ☐ Protiprávní jednání

EKONOMIE

1.7 Spojte čarou názvy ekonomických systémů a jejich charakteristiky.

Zvykový systém

Systém centrální moci

Tržní systém

Smíšený systém

Tržní systém, v němž má významnou, nikoliv však domínující roli stát, tj. jeho instituce. Stát vystupuje jako důležitý tržní subjekt i jako koordinátor hospodářského vývoje země a vytváří ekonomickou legislativu, která ovlivňuje ekonomické prostředí, v němž se všechny subjekty pohybují.

Řídí vývoj ekonomiky automaticky prostřednictvím nabídky a poptávky po určitém zboží, vývojem cen, dosahováním zisků či zánikem neefektivních výrob.

Je spjatý s totální hospodářskou funkcí státu. Ten prostřednictvím státních institucí rozhoduje o všech hospodářských otázkách a prostřednictvím příkazů řídí ekonomický život dané společnosti.

Tradice a obyčeje jsou faktory, které řídí ekonomické rozhodování a konání člověka. Tento systém se projevuje mnohdy i při řízení celé společnosti a její ekonomiky. I když je to systém charakteristický především pro dávnou historii lidstva, některé formy přezívají dodnes (výrazněji v rozvojových zemích).

1.8 Jaký ekonomický systém je zaveden v následujících státech/kmenech?

Česká republika:

Rakousko:

Severní Korea:

Domorodý africký kmen:

2. Úvod do tržního hospodářství**2.1 Potřeby člověk uspokojuje pomocí statků a služeb. Uvedte alespoň jeden konkrétní příklad volného statku, vzácného statku, věcné služby a osobní služby.**

Volný statek:

Vzácný statek:

Věcná služba:

Osobní služba:

2.2 Jak se říká jedním slovem procesu uspokojování lidských potřeb, ve kterém jsou statky a služby spotřebovávány?

- ☐ Výroba.
☐ Spotřeba.
☐ Práce.

3.5 Přečtěte si text a odpovězte na otázku.

Zákazník sháněl ve stavebninách světlé tvárnice – příčky. Ty momentálně nebyly skladem, ale v nabídce byly z jiného tmavého materiálu (nicméně rozměrově stejné a vlastnostmi v podstatě totožné), navíc levnější. Vzhledem k tomu, že druhé zboží splňuje požadavky zákazníka na potřebný materiál, rozhodne se je v požadovaném množství zakoupit.

Tmavá náhradní tvárnice se pro zákazníka stala:

- ☐ Substitučním výrobkem (substitutem).
- ☐ Komplementárním výrobkem (komplementem).
- ☐ Preferovaným výrobkem.

3.6 Přiřaďte charakteristiku ke správnému názvu faktoru.

Charakteristika faktoru	Substitut	Komplement	Preferen- ce, tradi- ce, zvyk	Očekávání změny cen
Zboží, které tvoří nedílnou součást se základním výrobkem, i když není součástí přímého nákupu základního výrobku.	☐	☐	☐	☐
Silný faktor, kdy v daném okamžiku nákupu nehraje zásadní roli cena (zvýšené nákupy vajec před Velikonoci, surovin na pečení cukroví před Vánoci).	☐	☐	☐	☐
Tento faktor způsobí zvýšený nákup v okamžiku, kdy se lidé o této předpokládané změně dozvědí. Dochází k jevu „předzásobení“, kdy lidé očekávají, že věc bude v budoucnosti dražší, a proto skutečně koupí pod dojmem takovéto informace (např. nebude cukr, byla mizerná úroda cukrové řepy). Přitom informace nemusí být pravdivá nebo to může být fáma.	☐	☐	☐	☐
Produkt, který je schopen nahradit ten původní (vyprodané rohlíky nahradí chléb, nedostupnost zájezdu v jedné destinaci lze nahradit pobytem v jiné zemi).	☐	☐	☐	☐

3.7 Přečtěte si následující situaci a zatrhněte pouze správná tvrzení. Na trhu je velké množství jablek. Prodejci nejsou schopni jablka prodat a ta jim zůstávají ve skladech.

- ☐ Nastal stav, kdy poptávka převyšuje nabídku.
- ☐ Nastal stav, kdy nabídka převyšuje poptávku.
- ☐ Nastal stav tržní rovnováhy.
- ☐ Snížení ceny jablek by pomohlo podpořit zájem o jejich prodej.
- ☐ Zákazníci jsou ochotni kupovat jablka i za vyšší než běžnou cenu.

1.4 Zařadte jednotlivé výrazové prostředky do chování nebo prožívání.

Výrazový prostředek	Chování	Prožívání
Řeč	☐	☐
Vjemy	☐	☐
Přání	☐	☐
Zčervenání tváře	☐	☐
Emoce	☐	☐
Mimika	☐	☐
Gesta	☐	☐
Rozhodování	☐	☐
Zblednutí	☐	☐
Zrychlený dech	☐	☐
Myšlenky	☐	☐
Představy	☐	☐
Strach	☐	☐

1.5 Mezi jaké psychologické disciplíny spadají a čím se zabývají jednotlivé nauky?

Nauka	Základní psychologická disciplína	Speciální psychologická disciplína	Aplikovaná psychologická disciplína
Pedagogická psychologie	☐	☐	☐
Psychopatologie	☐	☐	☐
Biopsychologie	☐	☐	☐
Klinická psychologie	☐	☐	☐
Poradenská psychologie	☐	☐	☐
Vývojová psychologie	☐	☐	☐
Soudní (forenzní) psychologie	☐	☐	☐

1.6 Tento významný psycholog se pomocí psychoanalýzy snažil o léčení příznaků a obtíží pacientů v oblasti, kterou běžný člověk u sebe sám nevnímá – v předvědomí a nevědomí. Právě v nich se podle něj odehrává část naší duševní činnosti, která může mít zásadní dopad na běžné (uvědomované) myšlení, citění a chování. Zpočátku využíval pro léčbu hypnózu, při níž se snažil u pacienta najít potlačené příčiny jeho potíží a následně je na vědomé úrovni zpracovat. Za jeho klíčový titul je považováno dílo Výklad snů.

O jakou osobnost jde?

- ☐ John Locke.
- ☐ Sigmund Freud.
- ☐ Alfred Adler.

4.9 Přiřadte čarou popis jedince k odpovídajícímu temperamentu.

Paní Klára

Je tichá, nevyhledává společnost, je raději sama, občas trpí pocity méněcennosti, někdy náladová.

Pan Ondřej

Má vyrovnané chování, je citlivý, spíše společenský, nebrání se změnám, rád chodí na společenské akce, hovorný, živý.

Paní Lenka

Dokáže se ovládat, je přemýšlivá, rozvážná, málo společenská, spíše pasivní, ale spolehlivá, pečlivá.

Pan Jaroslav

Je aktivní, vznětlivý, velmi společenský, rychle mění své nálady, občas impulzivní, výjimečně agresivní, ale optimistický a tvárný.

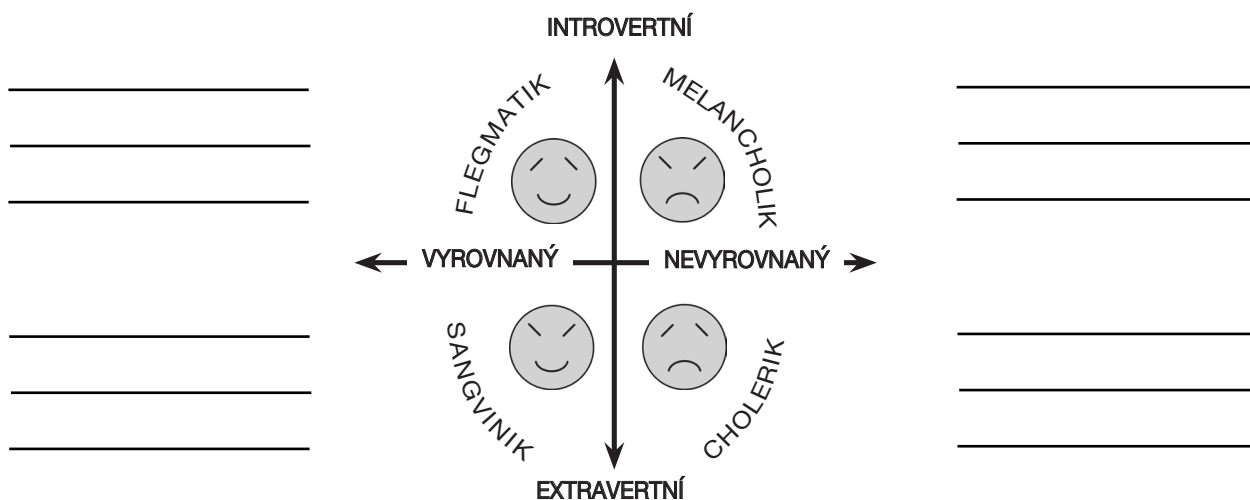
Sangvinik

Cholerik

Melancholik

Flegmatik

4.10 Doplněte následující pojmy do Eysenckova systému klasifikace osobnosti podle temperamentu. Pojmy k doplnění: otevřený, pasivní, impulzivní, pesimistický, spolehlivý, urážlivý, živý, tichý, aktivní, náladový, citlivý, mírumilovný.

4.11 Co označuje psychologie termínem „charakter“?

- ☐ Je to označení pro soustavu psychických vlastností, kterými se jedinec projevuje navenek.
- ☐ Tu část osobnosti, která kontroluje a reguluje chování člověka podle společenských (zejména morálních) norem a požadavků.
- ☐ Jsou to vlastnosti, které člověku umožňují úspěšně se naučit určitým činnostem a vykonávat je.

SOCIOLOGIE

3.6 Skupina squatterů obsadila prázdný dům v pražských Strašnicích. O jaký typ sociálního útvaru se z pohledu sociologie jedná?

- ☐ Komunita.
- ☐ Dav.
- ☐ Shromáždění.

3.7 Zatřídte charakteristiku davu do jednoho z typů davu.

Charakteristika davu	Dav útočný	Dav únikový	Dav získávací	Dav expresivní
Na Václavském náměstí proběhla demonstrace upozorňující na problém bezpečnosti ve vyloučených lokalitách.	☐	☐	☐	☐
Z hořící výškové budovy vybíhaly davy lidí.	☐	☐	☐	☐
Po povodni již druhý den nešla elektřina a lidé hromadně rabovali obchody a supermarkety v obchodní zóně.	☐	☐	☐	☐
Fotbaloví fanoušci na cestě ze stadionu napadali ostatní lidi kolem sebe.	☐	☐	☐	☐

4. Rodina

4.1 Co je to rodina?

- ☐ Skupina lidí složená z muže (otce), ženy (matky) a jejich případných potomků (dětí).
- ☐ Skupina lidí, kteří jsou spojeni příbuzenskými vazbami na základě uzavření manželství (sňatkem) nebo pokrevní přízněnosti.
- ☐ Skupina lidí, kteří trvale žijí spolu v nejbližším kruhu, bez ohledu na to, zda mezi nimi existuje nějaká formální vazba.

4.2 Spojte čarou formu manželství s jejím významem.

Monogamie

Bigamie

Polygamie
(polygynie)

Polygamie
(polyandrie)

Uzavření manželství při trvání jiného manželství.

Vícenásobné manželství, kdy jedna žena mívá více manželů.

Vícenásobné manželství, kdy jeden muž mívá více manželek.

Sňatek uzavřen s jedním partnerem.

6. Kultura a společnost

6.1 Zatrhněte pouze pravdivá tvrzení.

- ☐ Prostředí, které člověk svou záměrnou činností vytváří, můžeme nazvat kulturou.
- ☐ Kultura bývá vázána na jazyk, náboženství nebo geografickou polohu.
- ☐ Kultura může být zděděná.
- ☐ Kultura je uspořádaným systémem symbolů, které nesou určitý význam, něco zastupují.
- ☐ Kultura je vrozená.
- ☐ Kultura není schopna se adaptovat na prostředí nebo přírodní podmínky.

6.2 Rozdělte význam následujících výroků do jednotlivých druhů kultur.

Výrok	Hmotná kultura	Duchovní kultura	Normativní kultura
Způsob užívání příboru.	☐	☐	☐
Tradiční folklorní tanec.	☐	☐	☐
Aby mohl člověk uzavřít sňatek v kostele, musí být pokřtěn.	☐	☐	☐
Oblečení a styl oblékání.	☐	☐	☐
Lidé ve starověkých civilizacích se domnívali, že Země je plochá.	☐	☐	☐

6.3 Spojte čarou název funkce kultury s jejím významem.

Funkce humanizační

Funkce socializační

Funkce zábavná

Kultura je pro člověka také prostředkem pro relaxaci, odreagování, rozptýlení a pobavení, přičemž důležitou roli zde hraje umění.

Díky výtvarným kulturám, z nichž má nezapomenutelnou úlohu jazyk, je člověku umožněno osvojit si kulturní vzorec chování typický pro společnost, v níž žije.

Kultura odlišuje člověka od jiných živočichů, vlivem ní se člověk přetváří z biologické bytosti na bytost kulturní, společenskou.

6.4 V rámci jedné kultury mohou existovat skupiny lidí, které se z většinové kultury vydělily na základě nějaké odlišnosti. Zpravidla bývá důvodem sdílení kulturních hodnot odlišných od hodnot většinové (majoritní) kultury. Jak tyto menší, vydělené skupiny lidí nazýváme?

- ☐ Masová kultura.
- ☐ Subkultura.
- ☐ Multikultura.

MÉDIA

3. Typy mediálních obsahů

3.1 Určete, zda se jedná o zpravodajství, nebo publicistiku.

Případ	Zpravodajství	Publicistika
Rozhlas informoval o příjezdu významného politika do Prahy.	☐	☐
V televizi bylo odvysíláno půlhodinové interview s významným sportovcem.	☐	☐
Bulvární internetové noviny zveřejnily informaci o svatbě populární zpěvačky.	☐	☐
Časopis pravidelně otiskuje na první stránce slovo šéfredaktora, tzv. editorial.	☐	☐
Odborný internetový server zaměřený na elektroniku zveřejnil recenzi nového mobilního telefonu.	☐	☐
Lokální webové noviny zveřejnily informaci o konání soutěže v pojídání knedlíků.	☐	☐
Internetový server zaměřený na filmy zveřejnil podrobnou recenzi nového akčního filmu.	☐	☐

3.2 Spojte čarou názvy typů zpravodajství s jejich popisem.

Seriózní zpráva

Získává informace z pochybných a těžko ověřitelných zdrojů, všímá si soukromí celebrit, senzací, afér a skandálů.

Bulvární zpráva

Je věcná, přesná, úplná, spolehlivá, včasná a citově nijak nezabarvená.

Fíčrová zpráva

Mediální sdělení, která nejsou až tak důležitá pro věcnou informovanost či usnadnění rozhodování publika, ale jsou zveřejňována spíše z důvodu jejich vtipnosti, zajímavosti a zábavnosti.

3.3 Zatrhněte všechny zásady, které by měly být dodrženy při tvorbě věrohodné a seriózní zprávy.

- ☐ Citové zabarvení redaktora.
- ☐ Vlastní pohled redaktora.
- ☐ Věcnost.
- ☐ Přesnost.
- ☐ Úplnost.
- ☐ Kritika.
- ☐ Spolehlivost.
- ☐ Včasnost.
- ☐ Citová nezájatost redaktora.

5. Vliv médií

5.1 Je pravda, že média ovlivňují názory, nálady a postoje společnosti?

- ☐ Ano.
☐ Ne.

5.2 Určete, jaký účinek médií nastal v jednotlivých případech.

Případ	Zesilující účinek	Potvrzující účinek	Znecitlivující účinek	Nastolování témat
V malé obci se rozhořel spor o výstavbu rybníka. Část obyvatel ho vítá, část druhá nikoliv. Spor si všimla celostátní média a pravidelně o něm informují. Přesto, že podobných rybníků se jinde buduje mnoho, z pohledu médií to skoro vypadá, jako by tento rybník v malé obci byl nejdůležitější stavbou v republice.	☐	☐	☐	☐
Rozhlas přišel s novou kauzou, která se týká omezení ochrany nového druhu živočichů.	☐	☐	☐	☐
Média pravidelně informovala o nelegální skládce pneumatik na okraji města. Zpočátku zpráva vyvolala velké emoce mezi občany. Časem si ale lidé na zprávy o skládce zvykli a po delší době již zprávy o ní nepůsobí téměř žádné vášně a část lidí přestala zajímat úplně.	☐	☐	☐	☐
Na okraji chráněné krajinné oblasti vykácela soukromá společnost kus lesa. Některá celoplošná média přišla s touto informací a jasným stanoviskem, že toto kácení je nelegální. U veřejnosti to vzbudilo poprask a lidé začali firmu odsuzovat. Časem se ukázalo, že firma naopak jednala v zájmu lesa, protože les byl napaden škůdcem a vykácení byla jediná možnost, jak zbytek lesa zachránit.	☐	☐	☐	☐

5.3 Co to znamená, když se řekne, že média jsou hlídacím psem demokracie?

- ☐ Znamená to, že média mají zákonnou povinnost kontrolovat práci politiků a referovat o jejich kauzách a problémech.
- ☐ Znamená to, že prostřednictvím médií může veřejnost kontrolovat politickou moc a bojovat za nezávislost veřejného prostoru.
- ☐ Znamená to, že veřejnoprávní média musí přistupovat k politikům a politickým stranám a hnutím nezávisle a nezaujatě.

5.4 Co je to propaganda?

- ☐ Masivní informační kampaň s cílem propagace konkrétních produktů nebo služeb.
- ☐ Záměrné rozšiřování názorů a informací za účelem vyvolání nebo zesílení určitých postojů ve společnosti.
- ☐ Záměrné rozšiřování dezinformací.

FILOZOFIE

3.9 Zařadte věci do jedné ze čtyř příčin dle Aristotela.

Věc	Příčina látková	Příčina formální	Příčina účinná	Příčina účelová
Kámen	☐	☐	☐	☐
Tvar sklenice	☐	☐	☐	☐
Schopnost vidět	☐	☐	☐	☐
Bronz	☐	☐	☐	☐
Práce sochaře	☐	☐	☐	☐

3.10 Na jaké logice je založena Aristotelova analýza kategorického sylogismu?

- ☐ Jedná se o formu deduktivního uvažování, složeného z následků a příčin, kde každá příčina má vždy svůj následek.
- ☐ Jedná se o formu deduktivního uvažování, kde ze dvou premis vyvozujeme třetí, tou je závěr.
- ☐ Jedná se o analytickou formu uvažování, kde základem je logika, matematika a vědecký pohled na řešení problémů.

3.11 Aristotelés uplatňoval učení o střední míře. Co to znamená?

- ☐ Nejlepším bohatstvím člověka je bohatství střední míry, kdy člověk není ani bohatý, aby jej majetek příliš nekazil, ani chudý, aby nemusel živořit.
- ☐ Člověk má hledat pomocí správného úsudku, tedy pomocí rozumu, střední míru žádostivosti a vyvažovat se krajností.
- ☐ Člověk má vyvážit trojici – duchovní život, pracovní život a rozptýlení tak, aby všeho bylo přiměřeně. Tedy ani mnoho, ani málo. Jen rovnováhou těchto složek dospěje k vyrovnanému životu.

4. Pozdní antika: helénistická filozofie a filozofie období Říma**4.1 Spojte čarou jednotlivé filozofické proudy pozdní antiky s jejich charakteristikou.**

Stoicismus

Hédonismus

Skepticismus

Novoplatónismus

Etický postoj určený principem slasti (řec. hédoné). Slast je počátkem a cílem blaženého života.

Svět je jediným organismem. Veškerou pasivní hmotou proniká rozum jako aktivní a tvůrčí princip. Žít dobře a ctnostně pro něj znamená žít ve shodě s rozumem, se sebou samým, s řádem přírody a Bohem.

Počátkem a zdrojem nám známé skutečnosti je prvotní a jediné bytí, tedy Jedno. Jedno je božské povahy, je nejen zdrojem všeho, ale je také ve všem.

Filozofický postoj, který zpochybňuje možnost dosáhnout objektivního poznání skutečnosti. Nic není ani krásné ani ošklivé, ani spravedlivé ani nespravedlivé.

8.7 Dle popisu určete, o jaký filozofický směr se jedná.

Je založen na přesvědčení, že jediným možným východiskem poznání jsou „pozitivní“, empirická (zkušenostní) fakta. Pozitivní znamená to, co je „skutečné“, „dané“, ale také poznatelné a užitečné.

- ☐ Utilitarismus.
- ☐ Pozitivismus.
- ☐ Racionalismus.
- ☐ Iracionalismus.

8.8 Na jakých myšlenkách je založen utilitarismus?

- ☐ Je založený na poměřování a hodnocení podle toho, kolik užitku (dobra, štěstí) lidské počinání způsobí, případně kolik zla (utrpení, bolesti, nouze) odstraní.
- ☐ Je založený na striktní normě, která udává, že na stejný díl dobra musí existovat stejný díl zla. Člověk do nějaké míry dobrý je do stejné míry zlý.
- ☐ Je založen na nekompromisním soudu určení dobra a zla. Nezná žádné jiné než mezní stavy. Stav věci, duše, lidského počinání je buď dobrý, nebo zlý. Nic mezi tím.

8.9 Kterou osobnost lze považovat za zakladatele pozitivismu? Jedná se o osobnost, která rovněž byla u zrodu nové vědy – sociologie. Je autorem díla „Kurz pozitivní filozofie“.

- ☐ Friedrich Nietzsche.
- ☐ Auguste Comte.
- ☐ Karl Marx.

8.10 Kdo je autorem díla Kapitál?

- ☐ Friedrich Nietzsche.
- ☐ Auguste Comte.
- ☐ Karl Marx.

8.11 Jak se nazývá filozofický směr založený na organické jednotě materialistického pojetí světa? Tento směr učí, že hmota je prvotní a určující, duchovní jevy vznikají až v závislosti na ní.

- ☐ Romantismus.
- ☐ Dialektický materialismus.
- ☐ Pragmatismus.

9. Filozofie 20. století

9.1 O jaký filozofický směr se dle popisu jedná?

Tento směr je spíše metodou, pomocí níž určujeme, zda myšlenky a teorie mají nějaký význam pro naše jednání a rozhodování. Je vlastně hledáním způsobů, jak skutečnost změnit. Odhlíží od prvních principů a přiklání se k věcem posledním, tedy k důsledkům a faktům.

- ☐ Materialismus.
- ☐ Pragmatismus.
- ☐ Analytická filozofie.

RELIGIONISTIKA

4. Křesťanství

4.1 Jak se nazývají následovníci Krista?

- ☐ Věřící.
- ☐ Křesťané.
- ☐ Apoštolové.

4.2 Na jaké dvě části je rozdělena křesťanská bible?

- ☐ Stará bible a Nová bible.
- ☐ Starý zákon a Nový zákon.
- ☐ Evangelium a Listy.

4.3 Která událost poskytla těm, kdo v Ježíše uvěřili, naději na spásu, na překonání zla, hříchu a smrti a která z jeho příznivců učinila odhodlané stoupence šíření evangelia?

- ☐ Událost poslední večeře.
- ☐ Událost ukřižování.
- ☐ Událost vzkříšení.

4.4 Jaké jsou tři základní křesťanské ctnosti?

- ☐ Víra, pokora, naděje.
- ☐ Víra, odhodlání, pokora.
- ☐ Víra, naděje, láska.

4.5 Zatrhněte pouze pravdivá tvrzení.

- ☐ Ježíš je osobní jméno a znamená „Jahve je záchrana“.
- ☐ Apoštol – posel, vyslanec. Ten, kdo byl poslán Kristem.
- ☐ Ježíš kázal a učil o Božím království.
- ☐ Podstatným znakem křesťanství je rovnost lidí před Bohem.
- ☐ Ježíš byl v předvečer svátku Velikonoc zrazen Jidášem.

4.6 Jak se nazývá hlavní představitel římskokatolické církve?

.....

4.7 Lze Pravoslavnou církev v českých zemích a Českobratrskou církev evangelickou považovat za křesťanské církve?

- ☐ Ano.
- ☐ Ne.

4.8 Uveďte příklad alespoň jednoho křesťanského symbolu.

.....